

7.1 Žalioji Lietuvos gamta

1. Perskaitykite tekstą ir remdamiesi žemėlapiu atsakykite į klausimus.

Dabartinė Lietuvos augalija pradėjo formuotis maždaug prieš 13 tūkst. metų, baigiantis paskutiniam ledynmečiui. Iš pradžių vyravo tundrą primenantys augalai: samanos, kerpės, žemaūgiai beržai keružiai. Vėliau tundrą pakeitė miškatundrė – beržų arba beržų ir pušų retmiškiai. Keičiantis klimatui, keitėsi ir augalija – atsirado šilumamėgių medžių ir krūmų: liepų, guobų, ąžuolų, lazdynų. Klimatui atšilus ir ištirpus daugiamečiam įšalui, prasidėjo pelkėjimas. Pelkėse paplito žaliosios samanos, kiminai, susidariusiuose ežeruose ėmė augti vandens augalai. Maždaug prieš 10 tūkst. metų prasidėjo iki šiol trunkanti šilto klimato epocha – holocenas. Tuo metu buvo būdingas vidutiniškai šaltas vidutinių platumų klimatas su ryškiais metų laikais – snieginga žiema ir trumpa šilta vasara. Ėmė gausėti pušų ir beržų, pradėjo augti alksniai. Dauguma prie šalto klimato prisitaikiusių augalų išnyko arba jų labai sumažėjo. Klimatas buvo palankus šilumą mėgstantiems medžiams, bet per tą laiką jie nespėjo išplisti. Maždaug prieš 8 tūkst. metų klimato laikotarpis buvo šiltas ir sausas. Padaugėjo pušynų, juose įsigalėjo lazdynai, atsirado ąžuolų, guobų, baigiantis laikotarpiui ėmė augti liepos. Šiuo laikotarpiu Lietuvoje, kaip ir Vidurio Europoje, augalijos raidą paveikė žmogus. Žmonės pradėjo deginti miškus, sudarė sąlygas plisti augalams, mėgstantiems atviras vietas. Durpių kloduose aptinkama kviečių ir miežių žiedadulkių, gausu miško kirtavietėms ir degvietėms būdingų augalų (viržių, gauromečių) žiedadulkių. Maždaug prieš 2500 m. prasidėjo vėsesnis ir drėgnesnis klimato laikotarpis. Labai išplito eglės, susidarė mišrieji miškai. Žmonių apleistuose, nualintuose laukuose pirmiausia augo pušys ir beržai. Augalijos raidai vis didesnės įtakos turėjo žmonių veikla – žemdirbystė ir gyvulininkystė, nuo XX a. vidurio prasidėjusi gamtos pertvarka, pramonės ir žemės ūkio plėtra. Dabartinei floros raidai būdingas vietinių rūšių populiacijų nykimas ir spartus svetimų rūšių skverbimasis bei plitimas.

Lietuva yra vidutinio klimato miškų zonos mišriųjų miškų pazonyje. Pagal augavietes skiriama augalija: miškų, pelkių, vandens baseinų, pajūrio ir smėlynų.

Augalai ir jų įvairovė labai priklauso nuo klimato, dirvožemio ir Saulės spinduliuotės, žmogaus ūkinės veiklos.

Beveik trečdalį Lietuvos teritorijos (33,8 proc.) užima miškai. Senovėje beveik visa dabartinės Lietuvos teritorija buvo apaugusi miškais. Plintant žemdirbystei miškų plotai pradėjo mažėti. Prie upių įsikūrusios gyvenvietės pamažu plėtėsi, joms reikėjo vis daugiau laisvų žemės plotų, kurių atsiradavo iškirtus mišką. Taip pat daug miškų nukentėjo per karus, įvairias žemės reformas.

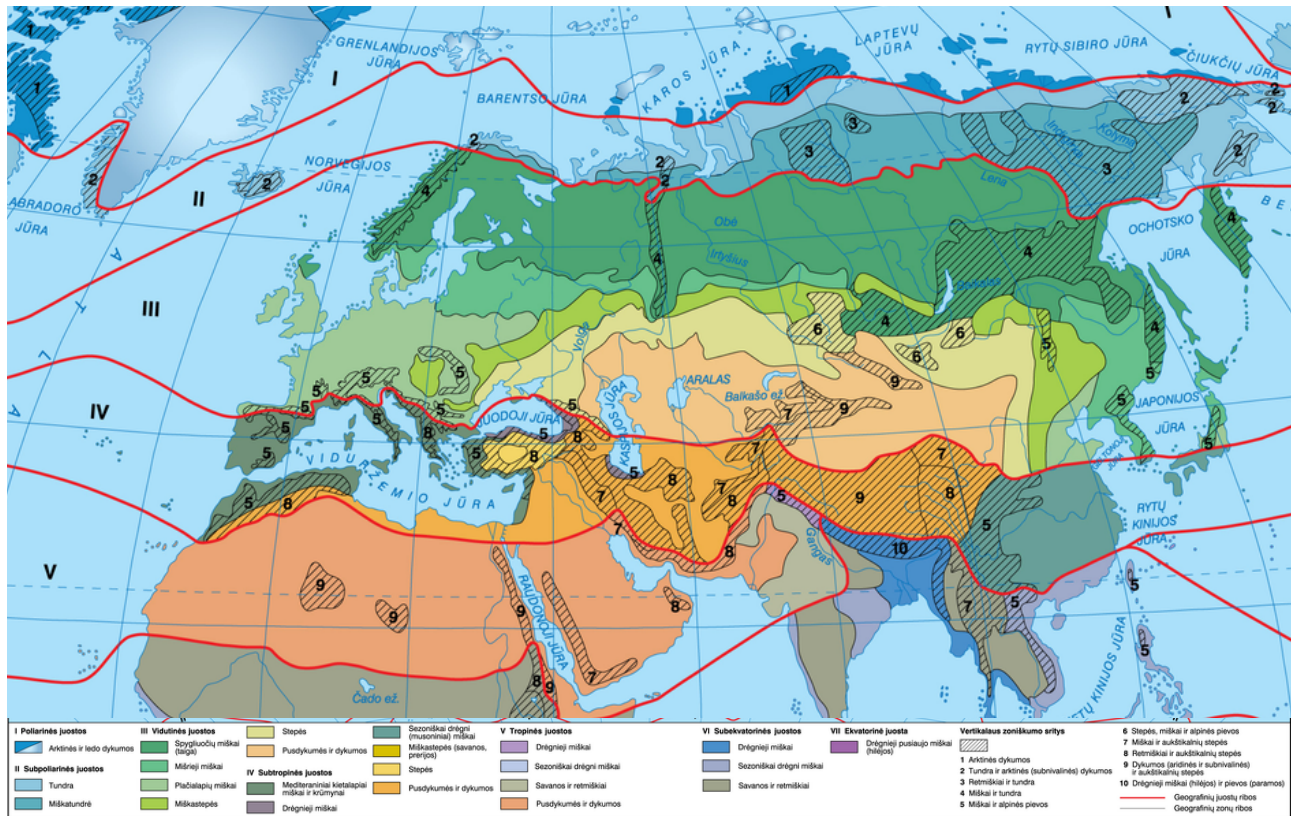
Skirtingose Lietuvos vietose miškingumas yra nevienodas. Miškingiausia pietrytinė šalies dalis, kur vyrauja nederlingi smėlingi dirvožemiai, taip pat Žemaitijos vakarinė dalis. Mažiausiai miškingos yra derlingos lygumos – Vidurio Lietuvos žemuma, Pajūrio žemuma. Didžiausias miško masyvas – Dainavos giria Dzūkijoje, užimanti apie 1 450 kvadratinį kilometrų. Mūsų krašto puošmena – dar išlikusios didžiosios girios.

Pagal Stasį Vaitekūną, Eleną Valančienę „Lietuvos geografija“, „Visuotinė lietuvių enciklopedija“

7.1 Žalioji Lietuvos gamta

1. Kokios yra Europos geografinės zonos? Kokiai geografinei zonai priklauso Lietuva?

Pagal „Visuotinę lietuvių enciklopediją“

2. Kada pradėjo formuotis dabartinė Lietuvos augalija?

3. Kodėl kai kuriose Lietuvos vietose geriau auginti miškus, o ne dirbti žemę?

4. Padiskutuokite, kodėl Lietuvoje labiau paplitę miškai.